

Зміна шаблонних підходів щодо допустимості та меж використання персональних даних фізичної особи як зустрічного надання у ІТ-договорах

Яроцький Віталій Леонідович¹, Філонова Юлія Михайлівна²

Опубліковано	Секція	УДК
30.07.2024	Економіка	342.1

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13911856>

Анотація. У статті здійснюється висвітлення та аналіз наявної на сьогодні світової нормативної тенденції зміни парадигми (шаблонного мислення) щодо правової природи персональних даних фізичної особи. Аналізується допустимість їх використання як зустрічного надання у ІТ-договорах, зокрема про надання цифрового контенту та інших цифрових послуг. Окрему увагу приділено актуалізації та поточним проблемам забезпечення своєчасності та ефективності цивільно-правового регулювання участі персональних даних фізичної особи у сучасному вітчизняному ІТ-обороті. Сформульовано науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення чинного вітчизняного цивільного законодавства у межах його рекодифікації з урахуванням глобальних тенденцій цифровізації приватноправових відносин та процесів галузевої гармонізації з європейськими та міжнародними правовими стандартами.

Ключові слова: персональні дані фізичної особи, зустрічне надання, синалагма, зустрічне виконання договору, цифровий контент, цифрові послуги, ІТ-договори, договірні правовідносини, договірні зобов'язання, штучний інтелект.

Change of template approaches to the admissibility and limits of using personal data of an individual as a counterprovision in it contracts

Abstract. The article highlights and analyzes the current global regulatory trend of paradigm shift (pattern thinking) regarding the legal nature of personal data of an individual. The author analyzes the admissibility of their use as a counterpart in IT contracts, in particular, for the provision of digital content and other digital services. Particular attention is paid to the actualization and current problems of ensuring timeliness and efficiency of civil law regulation of participation of an individual's personal data in the modern domestic IT turnover. The author formulates scientifically grounded proposals for improving the current domestic civil legislation within the framework of its recodification with due regard for global trends in

¹ доктор юридичних наук, професор
завідувач кафедри цивільно-правової політики, права інтелектуальної власності та інновацій
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, член-кореспондент НАПрН України
ORSID: <https://orcid.org/0000-0002-4489-1816>

² Філюк Олександра Сергіївна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри права Луцького національного технічного університету, директор юридичної клініки "Veritas" Луцького національного технічного університету, Луцький національний технічний університет, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1717-3146>

digitalization of private law relations and the processes of sectoral harmonization with European and international legal standards.

Keywords: data subject, counterprovision, synalogy, counterpart performance, digital content, digital services, it-contracts, contractual relations, contractual obligations, artificial intelligence.

Вступ

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз можливих напрямів та меж застосування персональних даних фізичної особи у контексті їх використання як зустрічного надання у договорах про надання цифрового контенту та інших цифрових послуг, а також визначення шляхів удосконалення цивільно-правового регулювання цих відносин.

Завдання статті. Дослідити особливості договірних правовідносин щодо використання персональних даних як зустрічного надання у договорах про надання цифрових послуг.

Аналіз джерел. Проблема визначення правової природи персональних даних фізичної особи у контексті одного із видів інформації та потенційних нових об'єктів цивільних прав давно стала предметом жвавого обговорення не тільки цивілістів, але і представників інших галузей юриспруденції. Зазначена проблематика об'єднує багатьох правників сучасності та розгортається на перетині економічних, етичних та правових дискурсів у провідних юрисдикціях світу, включно з Європейським Союзом та Сполученими Штатами Америки. Сучасні правники аналізують вплив глобальних цифрових суспільних трансформацій на правове регулювання особистих немайнових та майнових відносин. Це закладає підґрунтя для формування ефективних локальних механізмів цивільно-правового регулювання цих відносин, здатних оперативно і своєчасно реагувати на виклики, які постають перед нашим суспільством в умовах глобальної цифровізації всіх суспільних процесів, які на сьогодні практично відсутні.

Постановка проблеми. Невпинний розвиток науково-технічного прогресу, особливо в галузі інформаційно-комунікаційних технологій та широке застосування штучного інтелекту спричинив глибокі трансформації у сфері цивільно-правових відносин. Впровадження комп'ютерних та інформаційних технологій у повсякденне життя кожної особи призвело до експоненціального зростання обсягів інформації та значного і невинного розширення сфер її застосування. Зокрема, це стосується процесів збору, обробки та зберігання персональних даних про фізичних осіб, які виступають учасниками широкого кола приватноправових відносин. Сучасні автоматизовані інформаційні системи забезпечують формування обширних баз персональних даних фізичних осіб, які повинні невинно поповнюватись новими і новими даними. Між тим, масштабне накопичення та неконтрольоване використання персональних даних фізичної особи без належного правового регулювання відносин у цій сфері може призвести до істотного порушення їх суб'єктивних прав та законних інтересів людини. Це дозволяє поставити проблему забезпечення не тільки протидії незаконному втручанню в приватне життя, неправомірному розголошенню персональної та конфіденційної інформації, відшкодування завданої такими діями матеріальної та/чи моральної шкоди, але і їх контрольованого використання у, здавалось би, у не характерній для їх правової природи сфері - цифровому сегменті вітчизняного майнового обороту.

Водночас технічний прогрес та розширення напрямів застосування цифрових технологій та штучного інтелекту в людській діяльності відкривають нові можливості для використання персональних даних фізичної особи як специфічної форми зустрічної відплатності (компенсації) у цивільно-правових зобов'язаннях, спрямованих на отримання послуг у цифровому сегменті майнового обороту України. Так персональні

дані набувають ознак особливого економічно цінного інформаційного ресурсу, який, незважаючи на загальновизнану та очевидну нематеріальну природу, може бути використаний як засіб еквівалентного обміну в умовах забезпечення товарообмінних процесів вітчизняної цифрової економіки, яка стрімко набирає обертів. У контексті сучасного європейського правового дискурсу, фундаментальним проривом стало ухвалення Директиви (ЄС) 2019/770 Європейського парламенту та Ради від 20 травня 2019 року [1] (далі – Директива (ЄС) 2019/770), яка регламентує договірні відносини щодо постачання цифрового контенту та надання цифрових послуг. В цій директиві інституціоналізувалась новаторська європейська концепція, що знаменувала собою зміну парадигми щодо правової природи та сфери застосування персональних даних фізичної особи. Згідно з вказаною концепцією персональні дані фізичної особи у значенні різновиду інформації можуть використовуватися як зустрічне надання у формі «еквівалента оплати» в ІТ-договорах. Аналіз цього підходу підхід дозволяє дійти попереднього висновку про те, що зі зміною цієї парадигми персональні дані фізичної особи перестали бути другорядним або допоміжним інформаційним ресурсом у взаєминах між постачальником та споживачем цифрового контенту, а набула правової природи можливого зустрічного надання у досліджуваних ІТ-договорах. Разом із тим, варто зазначити, що словосполучення «еквівалент оплати» щодо персональних даних фізичної особи, що мають нематеріальну правову природу, не підлягає однозначному позитивному сприйняттю. Це словосполучення підлягає окремому переосмисленню з точки зору самої можливості його нормативного закріплення у актах чинного законодавства України, наступного широкого введення у вітчизняний правовий вжиток та зрештою його застосування у контексті висвітлення досліджуваної проблематики.

Окрім цього, наприкінці 2023 року крипто-біометричний стартап Worldcoin запустив всесвітню кампанію зі збору окремих біометричних даних людини (зокрема, райдужної оболонки людського ока) в обмін на криптовалюту [2]. В цьому випадку окремі персональні дані фізичної особи планувалось широко використовувати у невластивому для усталеного розуміння їх правової природи значенні - як товарообмінний ресурс цифрового сегмента майнового обороту. Така революційна та суперечлива трансформація парадигми використання окремих категорій персональних даних фізичної особи ставить перед сучасною доктриною цивільного права безпрецедентні виклики. Останні стосуються, перш за все, потенційної реконфігурації парадигми визначення ролі та місця інформації, включаючи персональні дані фізичної особи, як об'єкта не тільки особистих немайнових, але і майнових відносин. Особливо наочно вказана тенденція ілюструється в контексті аналізу можливих різновидів зустрічного надання у ІТ-договорах (на постачання цифрового контенту та/або цифрових послуг).

Результати

Нещодавно ухвалена Директива (ЄС) 2019/770, що стосується певних аспектів договорів про постачання цифрового контенту та надання цифрових послуг, може виявитися революційною для переосмислення правової природи персональних даних та цифрових даних в цілому. Так у ст. 3 Директиви 2019/770 яка розповсюджує її дію не тільки на ті відносини, в яких суб'єкт електронної комерції надає цифрові послуги або цифровий контент споживачеві за певну плату, а й на відносини, в яких цифровий контент або цифрові послуги надаються в обмін на персональні дані споживача, які останній надає суб'єкту електронної комерції. Таким чином, з аналізу цього положення випливає, що персональні дані можуть виступати у ролі зустрічного надання (оплати) за договорами з суб'єктами електронної комерції. Це деякою мірою підтверджує висловлювання: якщо ти не купуєш продукт, то сам «стаєш продуктом» [3]. Директива

2019/770 визначає можливість одержувача цифрового контенту виконати зустрічне зобов'язання за договором у формі: а) сплати визначеної грошової суми; б) надання постачальнику персональних даних; в) надання постачальнику інших даних. При цьому, надання даних, які використовуються постачальником виключно для реалізації мети договору, та не накопичуються для будь-яких інших комерційних цілей, не впливає на визначення відплатності договору [4, с.132]. Європейський законодавець фактично прирівнює надання персональних, або інших даних постачальнику цифрового контенту до виконання грошового зобов'язання за договором. Зазначене дозволяє окремим європейським правникам констатувати процес монетизації даних, включаючи персональні дані фізичної особи. Більш виважений підхід взято за основу у нормативних приписах ЗУ «Про цифровий контент і цифрові послуги» від 10.08.2023 р. №3321 ІХ. Дія цього Закону поширюється на відносини, в яких виконавець на підставі відповідного договору надає або зобов'язується надати цифровий контент та/або цифрову послугу споживачу, а споживач надає або зобов'язується надати свої персональні дані, крім випадків, якщо їх надання необхідне виключно для одержання цифрового контенту та/або цифрової послуги, без наміру подальшого використання персональних даних для досягнення будь-яких інших цілей [5].

У той же час, слід звернути увагу на те, що у 2017 році Європейський наглядовий орган із захисту даних (EDPS) опублікував думку (Opinion 4/2017), в якій висловив критику Проекту Директиви, рекомендуючи видалити з неї посилання на дані як товар або зустрічне надання, а також саму можливість «оплати» даними. Ці рекомендації частково були враховані, і в Пояснювальній записці 24 Директиви 2019/770 зазначено, що дані не можуть вважатися товаром. Європейський наглядовий орган із захисту даних (EDPS) наголосив, що персональні дані не можна порівнювати з платою або грошима. Персональна інформація стосується фундаментального права і не може вважатися товаром [6, р.7].

Разом з тим, на сьогоднішній день очевидна, як здавна здавалось, теоретична неможливість розглядати персональні дані фізичної особи як оборотоздатний об'єкт цивільних прав (що в сучасних умовах набув донедавна недопустиму для нього раніше ні за яких умов товарно-грошову, вартісну характеристику!), вже не здається абсолютно неспростовною істиною. Одним із найвизначніших наслідків впровадження у всі види традиційних напрямків людської діяльності штучного інтелекту та сучасної цифрової революції стала зміна те, Адже персональні дані фізичної особи перестали бути лише проєкцією нашої особистості, в тій чи іншій мірі пов'язаною чи не пов'язаною з приватністю всіх граней нашого життя, щодо якої ми завжди раніше мали гарантований та нормативно забезпечений належний рівень контролю та захисту у необхідних випадках. Персональні дані фізичної особи на сьогоднішній день і в нашій, охопленій війною країні, значною мірою перетворилися на певний економічний актив, який в європейських правопорядках отримав назву "економіки даних".

Європейська комісія визначає економіку даних як екосистему, де різні ринкові агенти (виробники, дослідники та постачальники інфраструктури) співпрацюють для забезпечення доступу до даних та їх використання. Вона включає генерування, збирання, зберігання, обробку, розповсюдження, аналіз, створення, надання та використання даних за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій [7]. Одним із ключових аспектів економіки даних є ринок даних, тобто платформи, на яких дані обмінюються, як товари або послуги. Більш того, вартість економіки даних невинно зростає. У останньому звіті за 2023 рік зафіксовано, що вартість економіки даних для країн ЄС досягла 544 мільйони євро у 2023 році, що на 9,3% більше, ніж у 2022 році, коли цей показник перевищив 500 мільйонів євро [8]. З урахуванням вищевикладеного можна констатувати, що дані виступають як відносно нова (і вагома) форма майнових цінностей. Причому це твердження залишається справедливим незалежно від того,

йдеться про персональні дані фізичної особи чи інші дані. Отже, якщо персональні дані фізичної особи в сучасних умовах поступово, але невпинно набувають правового значення різновиду майнових цінностей, постає цілком логічне та слушне питання щодо можливості кардинального перегляду їх правової природи як немайнового блага? Формування остаточної відповіді на це надзвичайно актуальне та водночас дискусійне питання є не таким простим, як здається на перший погляд. Водночас запропоноване питання слід розглядати лише як дискусійну презумпцію, що потребує подальшого ретельного осмислення і не виключає її повного спростування. Зокрема, у якості попереднього висновку варто зазначити, що вказана презумпція навряд чи може бути визнана в достатній мірі теоретично обґрунтованою, навіть незважаючи на очевидність впливу зміни досліджуваної парадигми на практику функціонування ІТ-сфери, а відтак, на нашу думку, є спростовною презумпцією.

Як зазначалось вище, легалізований у Директиві 2019/770 нормативний підхід щодо допустимості застосування персональних даних фізичної особи у якості зустрічного надання у договірних відносинах цифрової сфери (допустимості «оплати персональними даними») передбачає можливість обміну таких даних на отримання за ІТ-договором відповідної цифрової послуги. Фактично це зводиться до «передачі» персональних даних фізичної особи в обмін на такі цифрові блага як цифровий контент або цифрові послуги. Проте, для того щоб здійснити «передачу» персональних даних фізичної особи, вони спершу повинні належати учасникам цивільних правовідносин на певному праві, згідно з відомим принципом *nemo dat quod non habet* - ніхто не може передати те, чого не має. Це, у свою чергу, породжує низку питань щодо визначення правового режиму персональних даних: що саме вони собою представляють як благо та відповідно об'єкт цивільних прав, а також хто і які права має щодо них? Іншими словами, чи можуть персональні дані вважатися майновими благами в юридичному сенсі? Якщо так, то яке їхнє місце у системі об'єктів цивільних прав, і під який правовий режим вони підпадають? Визначення їх правового режиму потребує глибокого аналізу та переосмислення їхньої правової природи. І, найголовніше, який правовим режимом визначаються специфіка їх обороту, враховуючи специфічність таких об'єктів. Зазначені питання не обмежуються суто доктринальними дискусіями, а набувають надзвичайної практичної актуальності у світлі сучасних економічних і правових реалій. Їх значення виходить далеко за межі суто наукового інтересу, оскільки впливає на формування новітніх правових інститутів та ефективних механізмів правозастосування в умовах цифровізації суспільних відносин.

Надання персональних даних як оплати за договором постачання цифрового контенту не означає, що такі дані слід розглядати як еквівалент грошових коштів, включаючи електронні гроші. Відповідно до пп.14, п. 1 ст. 1 Закону України «Про платіжні послуги» від 30.06.2021 р. № 1591-IX [9] під електронними грошима розуміються одиниці вартості, що зберігаються в електронному вигляді, випущені емітентом електронних грошей для виконання платіжних операцій (у тому числі з використанням наперед оплачених платіжних карток багатоцільового використання), які приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж їх емітент, та є грошовим зобов'язанням такого емітента електронних грошей. Персональні дані не відповідають критеріям, встановленим для електронних грошей. Вони не є одиницями вартості з визначеним грошовим еквівалентом, не випускаються емітентом електронних грошей і не призначені для здійснення платіжних операцій та не є грошовим зобов'язанням емітента. Незважаючи на це, наприклад, у Німеччині нормативно закріплено можливість використання персональних даних фізичної особи як способу оплати у договірних зобов'язаннях, та встановлення для них режиму розрахункової одиниці (*rechnungseinheit*), що має визначену грошову вартість і може застосовуватись для договірних розрахунків [10].

Ні чинне законодавство України, ні GDPR не забороняють збирання персональних даних про фізичну особу, а також передання таких даних від одного суб'єкта, що здійснює їх опрацювання, до іншого, зокрема, й на підставі правочину. На рівні вітчизняного законодавства у Листі Міністерства юстиції України від 26.04.2013 р. № 5543-0-33-13/6.1 «Щодо відкликання згоди на обробку персональних даних», зазначено, що надання згоди на обробку персональних даних за своєю правовою природою є правочином у сенсі ст. 202 ЦК України. В той же час статтею 214 Цивільного кодексу України встановлено, що відмова від правочину вчиняється у такій самій формі, в якій було вчинено правочин. Відкликання згоди можливе лише стосовно майбутньої обробки персональних даних, але не тих даних, які вже були оброблені. Рішення та процеси, які були здійснені під час обробки персональних даних, не можуть бути анульованими [11]. Тобто, згода на обробку персональних даних у розумінні вітчизняного цивільного законодавства розглядається як одностороннє волевиявлення, спрямоване на виникнення, зміну чи припинення прав та обов'язків у сфері обробки персональних даних. Директива 2019/770 у своїх статтях 39 і 40 залишає на розсуд держав-членів регулювання договірних наслідків надання та відкликання згоди, визнаючи при цьому переважну силу GDPR у цьому питанні.

Згода на обробку персональних даних регулюється на наднаціональному рівні GDPR, зокрема статтею 4 (11) (яка дає її визначення), а також статтями 6(1)(а) (у випадку звичайних персональних даних) та 9(2)(а) (у випадку особливих категорій даних, таких як дані про здоров'я, сексуальну орієнтацію або релігію). Будь-яка обробка даних повинна мати законну підставу (ст. 6 GDPR). У випадку з особливими категоріями даних законної підстави недостатньо, але необхідно також знайти виняток із загальної заборони на обробку особливих категорій даних [11]. Поряд з цим, у статті 7 (3) GDPR зазначено, що суб'єкт даних повинен мати право відкликати свою згоду в будь-який момент. Відкликання згоди не повинно впливати на законність опрацювання, що ґрунтувалося на згоді до її відкликання. До надання згоди суб'єкта даних необхідно про це повідомити. Необхідно однаково забезпечити можливість як відкликати, так і надати згоду [11]. Таким чином, з одного боку, носій персональних даних повинен мати можливість відкликати згоду на обробку його персональних даних у будь-який момент, а з іншого - неможливо скасувати те, що вже зроблено. Це означає, що відкликання згоди на практиці матиме форму зобов'язання утриматися від подальшого використання цих персональних даних.

Ми вважаємо, що використання персональних даних як зустрічного надання у ІТ-договорах має місце тоді, коли одночасно присутні три обставини. Мова йде про обробку персональних даних, що ґрунтується на згоді їх носія; постачальник послуги або цифрового контенту пов'язує виконання зі згодою споживача (*do res ut des data*); і якщо споживач відкликає згоду на обробку персональних даних, він повинен зіткнутися з договірними наслідками, пов'язаними зі взаємним поверненням виконаного. Остання вимога є радше наслідком: якщо персональні дані фізичної особи фактично є зустрічним виконанням, яке призводить до оплатності ІТ-договору, їх відкликання повинно мати передбачені ним правові наслідки. В іншому випадку, замість свободи згоди, ми матимемо справу з безвідповідальністю згоди, що створить неприйнятний договірний дисбаланс. При цьому відповідно до положень статті 7.3 GDPR, особа має право відкликати свою згоду на обробку персональних даних без негативних наслідків, а стаття 42 гарантує, що сертифікація відповідності не є підставою для уникнення відповідальності за порушення вимог GDPR.

Висновки

Таким чином, необхідно констатувати, що персональні дані фізичної особи незмінно залишаються її особистим немайновим благом. Передбачене актами чинного

цивільного законодавства України надання згоди на обробку персональних даних перш за все переслідує мету забезпечити їх захист від несанкціонованого використання. Разом з тим, факт надання фізичною особою згоди на обробку та подальше використання персональних даних в одних випадках втілюється у конструкції одностороннього правочину або ж може набувати правового значення однієї з умов ІТ-договору, що укладається у межах функціонування цифрового сегмента вітчизняного цивільного обороту. В будь-якому випадку така згода завжди повинна бути результатом вільного волевиявлення фізичної особи, що є носієм персональних даних у межах її юридично вагомих дій, спрямованих на встановлення, зміну або припинення суб'єктивних цивільних прав та обов'язків. У цьому контексті аналізована згода може набувати правового значення окремого одностороннього правочину або бути змістовним елементом ІТ-договору як двостороннього чи багатостороннього правочину. При цьому, вказані правочини повинні відповідати загальним вимогам, додержання яких є необхідним для їх чинності, передбаченим нормативними вимогами ст. 203 чинного Цивільного кодексу України.

Згода на обробку та використання персональних даних в умовах глобального застосування штучного інтелекту та тотальної діджиталізації всіх соціально-економічних процесів вітчизняного суспільства набуває особливого правового значення, зокрема, у випадках, коли така згода є зустрічною умовою ІТ-договорів про надання цифрового контенту чи інших цифрових послуг. Тут згода на обробку та використання персональних даних фізичної особи може розглядатися як зустрічне надання у межах виконання взаємних суб'єктивних прав та обов'язків сторін відповідного ІТ-договору. Відносини щодо надання згоди на обробку персональних даних фізичної особи в Україні регулюються спеціальним законодавством про захист персональних даних. Нормативні вимоги до форми, змісту та умов надання згоди на обробку та використання персональних даних фізичної особи закріплені у положеннях Закону України «Про захист персональних даних» та міжнародних стандартів, зокрема таких, як Загальний регламент про захист даних (GDPR). У цьому аспекті така згода є механізмом реалізації фундаментального права фізичної особи на приватність та гарантує останній власний та виключний контроль щодо напрямів використання її персональних даних. У цьому значенні досліджувана згода незмінно виконувала і дотепер продовжує забезпечувати (навіть з урахуванням всього вищезазначеного) захист приватності фізичної особи як надзвичайно важливої категорії особистих немайнових прав. Конкретні правові (адже не тільки цивільно-правові) механізми захисту права фізичної особи на приватність закріплені на рівні Конституції України, Цивільного кодексу України та інших Законів України у вигляді нормативних вимог, недотримання яких призводить до невідвратної цивільно-правової та інших видів юридичної відповідальності.

Між тим у сучасних умовах подальшого розвитку цивільного законодавства розвинутих країн світу (мова перш за все йде про врахування Європейського досвіду нормативного конструювання у цій сфері) чітко прослідковується загальна і невинна тенденція кардинального розширення сфери та меж використання персональних даних фізичної особи. Останні вже не обмежуються своїм традиційним місцем та роллю як особистого немайнового блага та об'єкта особистих немайнових правовідносин, а широко використовуються у ході виникнення та розвитку майнових правовідносин (зокрема, як об'єкт цифрового сегмента цивільного обороту). Зокрема, в багатьох європейських країнах можливим стає використання власних персональних даних фізичної особи у якості зустрічного надання у ІТ-договорах про надання цифрового контенту та/або цифрових послуг. Тобто, бажаним для контрагента зустрічним наданням у відповідному ІТ-договорі є саме надання згоди на обробку та подальше використання (і важливе питання: в яких саме межах?) власних персональних даних

фізичної особи іншою його стороною. При цьому для забезпечення засад еквівалентності майнового обороту (в умовах широкого застосування у майнових відносинах товарно-грошової форми) така згода може підлягати вартісній грошовій оцінці. Зазначене дозволяє поставити проблему допустимості віднесення досліджуваних ІТ-договорів в одному із можливих векторів наукового пошуку до категорії оплатних правочинів. У межах традиційних цивілістичних підходів щодо оплатності в умовах товарно-грошових відносин, які є характерними для нинішнього періоду соціально-економічного розвитку нашої країни, оплатними вважаються правочини, в яких у якості зустрічного надання передаються або гроші, або товари (зокрема, за договором міни) або інші матеріальні блага в широкому розумінні.

Всеосяжне використання штучного інтелекту та стримки процеси діджиталізації нашого суспільства обумовили розширення сфери використання персональних даних фізичної особи. Чи змінилась у зв'язку з цим правова природа персональних даних фізичної особи, з урахуванням того, що вони тепер можуть мати грошову оцінку та передаватись у якості зустрічного надання за ІТ-договором? Чи знаменує широке використання у європейських Директивах та термінології європейських правників словосполучення «оплата даними» появу нового платіжного засобу у вигляді персональних даних? Вважаємо, що відповіді на поставлені питання в остаточному підсумку повинні бути негативними. Персональні дані фізичної особи (незважаючи на нові напрями використання згоди особи на їх обробку та використання у сучасних умовах) не втрачає значення особистого немайнового блага, однак у цифровому (віртуальному) вітчизняному просторі набуває нових ознак та характеризується економічно виправданими новими напрямками їх використання. На наш погляд, саме обмежена сфера їх використання (ІТ-простір) і можливість мати вартісну оцінку та значення певного майнового еквівалента у ІТ-договорах, в умовах сьогодення лише наповнює їх правову природу новим та додатковим змістом. При цьому варто констатувати повну відсутність підстав теоретично заперечувати нематеріальний характер особистих даних фізичної особи і їх правову природу як особистого нематеріального блага кожної людини. На наш погляд, запропонований аналіз вказаних тенденцій додатково ілюструє доречність застосування пропріетарного підходу у царині обґрунтування місця та ролі інформації у сучасному інформаційному суспільстві та цифровій економіці. Накопичений у ході правового регулювання досліджених відносин позитивний європейський досвід заслуговує на врахування та розумне запозичення у ході подальшого вдосконалення впорядкування відносин цифрового сегменту вітчизняного майнового обороту.

Список використаних джерел

1. Directive (EU) 2019/770 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2019 on certain aspects concerning contracts for the supply of digital content and digital services. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=celex%3A32019L0770>
2. Worldcoin. World Chain [Електронний ресурс]. Worldcoin. URL: <https://worldcoin.org/world-chain>.
3. Ricardo Pazos, 'Personal Data as an Economic Good – Misleading Commercial Practices and Social Networks' (July 1, 2017) How Deep Is Your Law? Brexit. Technologies. Modern Conflicts. Conference Papers (Vilnius University Faculty of Law 2017) 288–97
4. Стахира Ганна Михайлівна. Цивільно-правове регулювання обігу цифрового контенту: дис. ... канд. юр. Наук. Тернопіль. Західноукраїнський національний університет, 2020. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/40503/1/dusertatsia%20%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%85%D0%B8%D1%80%D0%B8%20%D0%93%D0%B0%D0%BD>

- %D0%BD%D0%B8%20%D0%9C%D0%B8%D1%85%D0%B0%D0%B9%D0%BB%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B8.pdf.
5. Про цифровий контент та цифрові послуги: Закон України від 10 серпня 2023 року No 3321-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20#Text>
 6. Supervisor europeo de protección de datos, Opinion 4/2017 on the Proposal for a Directive on certain aspects concerning contracts for the supply of digital content, 14 Marzo 2017.
 7. Markus Spiekermann, «Data marketplaces: trends and monetisation of data goods», Forum. Volume 54, 2019. Number 4. pp. 208–216. URL: <https://www.intereconomics.eu/contents/year/2019/number/4/article/data-marketplaces-trends-and-monetisation-of-data-goods.html>
 8. The European Data Market Study 2021-2023, URL <https://www.idc.com/eu/for-eu/explore/news?id=750722d1b647ef66ba7a>
 9. Про платіжні послуги: Закон України від 30 червня 2021 року № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>
 10. Gesetz über das Kreditwesen (Kreditwesengesetz – KWG). URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/kredwg/KWG.pdf>.
 11. Щодо відкликання згоди на обробку персональних даних : Лист Міністерства юстиції України від 26.04.2013 р. No 5543-0-33-13/6.1 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v5543323-13#Text>
 12. Regulation (eu) 2016/679 of the European Parliament and of the council of 27 april 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing directive 95/46/ec (general data protection regulation). URL: <https://gdpr-info.eu>